

KOHÁRY ISTVÁN EMLÉKKÖNYV

a kecskeméti piarista gimnázium
alapításának 300. évfordulójára

szerkesztette
KOZICZ JÁNOS és KOLTAI ANDRÁS

PIARISTA REND MAGYAR TARTOMÁNYA
PIARISTA GIMNÁZIUM, KOLLÉGIUM, ÁLT. ISKOLA ÉS ÓVODA (KECSKEMÉT)
BUDAPEST–KECSKEMÉT
2015.

Koháry II. István (1649–1731) / Lotz Károly terve alapján mintáztta Kunst József, sóskúti mészkőből faragta Dienert Ferenc, 1874 (Budapest, V. kerület, Nyáry Pál utca, Kecskemét város egykori bérházán; Koltai András felvétele). Koháry István első életnagyságú szobra Pfeffel metszetének térbeli megvalósítása, csupán a marsallbot változott át papírtekerccsé, amely valószínűleg a főúr kecskeméti iskolaalapítói szerepére utal. A szobor a honfoglaló magyar fejedelmek társaságában került föl Kecskemét város pesti bérházára. A szűk utcára néző homlokzaton azonban csak korlátozottan érvényesül.

Vö. DÉRY Attila, *Belváros – Lipótváros: V. kerület*, Budapest, 2005 (Budapest építészeti topográfia, 2), 387.

KOHÁRY ISTVÁN ÉS A KECSKEMÉTI PIARISTA RENDHÁZ ALAPÍTÁSA

Az 1713. év tavaszán a pozsonyi országgyűlésre igyekvő Koháry István dunáninnyi és bányavárosi főkapitány-helyettes, Nógrád és Hont megyék főispánja éppen akkor ért négykerekű szekeren Nyitrára, amikor az ottani piarista iskola diáksága a fél tízkor szokásos misére vonult a kollégium ideiglenes fakápolnájába. A gróf meghallotta a kicsiny iskolai harang szavát, és útját megszakítva betért a misére. Titkára, Pécsi János ugyan aggódott, hogy a mise miatt késni fognak Pozsonyból, de Koháry erre azt válaszolta: „*Non unctura rotam, non tardent sacra dietam.*” (A kenés a kereket, a mise az országgyűlést nem késlelteti.) Miután a piaristák (köztük Demka Sándor, aki akkor filozófiát hallgató növendék volt) megtudták, hogy kicsoda a vendégük, Zajkányi Lénárd (Leonardus a S. Eustachio) rektor a városban beszélt nyelven, tehát magyarul köszöntötte, Koháry pedig megígérte, hogy a gyűlésről visszafelé újból meglátogatja. Ez így is történt: az országgyűlésről hazafelé menet Sarlós Boldogasszony napját (július 2.) is a nyitrai piaristáknál ünnepelte.¹ Akkor árulta el azt is, hogy már korábban, 1707. február 10-én Pozsonyban írásba foglalt végrendeletében 30 ezer forintot hagyott a rendre, egy kecskeméti birtokán alapítandó piarista iskola számára.² A piarista rend magyarországi történetében ez volt a számukra följajánlott addigi legnagyobb összegű alapítvány.

A kecskeméti piarista kollégium alapításának főnti történetét elsőként Demka Sándor (Alexander a Visitatione B.M.V.) házfőnök írta le 1750-ben, amikor Nemcsényi Adolf (Adolphus a S. Benedicto) provinciális parancsára megkezdte a kecskeméti rendház addig hiányzó krónikáját. Két évtizeddel később egyik rendtársa Kácsor Keresztély a nyitrai történetet már anekdotikusan letisztult formában jegyezte le egyik rendtörténeti munkájában. Eszerint Koháry az 1714/1715. évi országgyűlésre menet, éjszaka csöngett be a nyitrai rendházba, miután a városban már sehol máshol nem égett fény. Ezért a szívességért határozta el, hogy Kecskeméten iskolát alapít.³

* A tanulmány az OTKA K101571. számú pályázata (Szerzetesség a 18. századi Magyarországon) támogatásával készült.

¹ HDKecsk, I, pp. 5-8. – A kötet első részét DEMKA Sándor (a Visitatione B.M.V.) írta 1750 és 1760 között. Magyar fordítása: DEMKA, *Historia*, 11-13. Ld. még: JUNKER, *Kecskemét*, 5-6. VÉKONY, *Koháry*, 41-42. NYERS, *Kecskemét*, 6.

² A végrendelet vonatkozó része: „*Deinde ad gloriam Sanctissimae et Individuae Trinitatis, inque honorem Deiparae Virginis in Coelos Assumptae, ut admodum Reverendi Patres Piarum Scholarum in oppido Kecskeméth, iuxta professionem suam animarum salutem procurare, adeoque templum, residentiam in praementionato oppido habere valeant, iisdem praedictis admodum Reverendis Patribus pro fundatione florenos Rhenenses triginta mille lego, et deputo, praesentis testamentariae dispositionis meae vigore*”: ŠABB, KCCsL, V. rész: Levelezés, n° 8490.

³ KÁCSOR, *Historiae*, pp. 141-142.

TÁRGYALÁSOK

Miután Koháry úgy döntött, hogy kecskeméti iskolaalapítási szándékát már életében megvalósítja, Bohn Euszták (Eustachius a SS. Trinitate) viceprovinciális és Zajkányi Lénárd (Leonardus a S. Eustachio) nyitrai rektor az 1713. év során fölkeresték őt csábrági várában, és jelezték, hogy készek elfogadni az alapítványt.⁴ December 26-án, a Nagyszombatban tartott főrendi tanácskozás alkalmával Koháry megszerezte tervéhez Kollonich Zsigmond váci püspök jóváhagyását, sőt azt egyúttal Keresztély Ágost primással is megerősíttette.⁵ Erről másnap értesítette a viceprovinciális, jelezve, hogy 1714. január 2-án, vagy 3-án Nyitrán újból szeretne vele tárgyalni.⁶ Akkor, Nyitrán véglegesítették az alapítvány feltételeit. Ezek alapján Koháry elkészítette az alapítólevelet, amelyhez január 15-én Bohn megküldte neki a privilegyei piarista rendház 1666. évi alapítólevélének másolatát is.⁷ Öt nap múlva a gróf levélben jelezte, hogy az oklevél fogalmazásakor amennyire lehet, fölhasználja azt és a Mattyasovszky László nyitrai püspök által adott 1702. évi nyitrai alapítólevelet is, és keresi azt a helyet, ahol az alapítványi összeget kamatra elhelyezhetik.⁸

A Koháryval folytatott tárgyalásokról a viceprovinciális rendjének Rómában élő generálisát, Andreas Boschit (a S. Sebastiano) is értesítette, aki február 14-én fölhatalmazást adott neki azok folytatására.⁹ Koháry már ennek tudatában kérte február 27-én Bohn Eusztákot, hogy a nagybőjt folyamán keresse föl őt csábrági várában, majd onnét utazzon Kecskemétre, a kollégium telkének kijelölésére.¹⁰

Az utazás a következő hetekben meg is történt. A viceprovinciális és Zajkányi Lénárd március 4-én indultak Nyitráról Privigyére, majd március 8-án Szentantonlon keresztül Csábrágra. Március 12-én Koháry írásos parancsot küldött Kecskemétre, hogy gondoskodjanak az alapítandó kollégium telkéről,¹¹ majd birtokainak Pest, Nógrád és Heves megyei igazgatója, Bajthay István¹² segítségével a két piarista is a helyszínre érkezett, így telküket a Déllő-tó partján jelenlétükben mérték ki.¹³

⁴ HDKecsk, I, p. 8. Vö. DEMKA, *Historia*, 11-13.

⁵ PMKL, APHV, For. 12 (Kecskemétinum), Fasc 1, N° 2. Lásd alább az 1. sz irat végét. – VASS, Elenchus, pp. 2, 8, 79. E jegyzékben fölsorolt iratokat a Koháry-Coburg levéltár eredeti iratai között nem sikerült megtalálnom.

⁶ Koháry István levele Bohn Euszták viceprov.-nak, Nagyszombat, 1713. dec. 26.: PMKL, APHV, For. 12, Fasc 1, N° 1. Vö. VÉKONY, *Koháry*, 44.

⁷ VASS, Elenchus, p. 79.

⁸ Koháry I. levele Bohn E.-nak, Csábrág, 1714. jan. 20.: PMKL, APHV, For. 12, Fasc 1, N° 1.

⁹ VASS, Elenchus, p. 2, 8.

¹⁰ Koháry I. levele Bohn E.-nak, Csábrág, 1714. febr. 22.: PMKL, APHV, For. 12, Fasc 1, N° 1. Vö. VÉKONY, *Koháry*, 44.

¹¹ VASS, Elenchus, p. 80.

¹² SZIRÁCSIK Éva, „Isten tudgya minémő változások lehetnek”: Batjhay István ismeretlen levelei levelei Koháry Istvánhoz (1711–1713), in *Neograd* 32(2008), 208-223.

¹³ A csábrági és kecskeméti utazásról: „*pro revisione loci, et contractu cum Exc. Fundatore [Stephano Koháry] ineundo evocatus est P. Rector [Leonardus Zajkányi], hujus collegii pro P. Vice Provinciali [Eustachio Bohn] pro socio, qui hinc 4. martii iter Prividiám aggressus, et inde cum P. Vice Provinciali 8. martii continuato itinere rebusque tam Kecskemetini, quam apud Exc. Fundatorem in Csábrág peractis cum levatis 20000 fl. Prividiám ipso Sabbato Sancto ac*

Március 26-án már ismét Csábrágon voltak,¹⁴ mert azon a napon készült el az alapítólevél első tervezete (1. sz. függelék), amelyet a viceprovinciális elfogadott, Koháry pedig átadta neki az alapítványi összeg első kétharmadát, 20 ezer forintot. Bohn és Zajkányi március 30-án, nagyszombatkor ért vissza a privigyei rendházba, majd húsvét után, április 6-án Nyitrára.¹⁵ A pénzt két darab, egyenként akónyi (53 literes) hordóban (*vasculum*) szállították.¹⁶

A viceprovinciális már korábban tudakozódott az alapítványi összeg elhelyezése felől, és Casimirus Holan (a S. Bartholomeo) bécsi piarista rektor útján meg is találta Philipp Rosenberg-Orsini grófot, aki nagyobb összegű kölcsönt szeretett volna fölvenni. Ezért Bohn a Kohárytól Csábrágon megkapott pénzt 1714 áprilisában Pozsonyon keresztül a bécsi piaristákhoz vitte, nem minden izgalom nélkül. Három lova mellé ugyanis 10 forintért vásárolt egy negyediket, de ez a ló Bécs kapuja előtt lábait szétvetve megmakacsolta magát, így ott kellett hagynia.¹⁷ A piaristák 20 ezer forintnyi kölcsönét Rosenberg-Orsini az első tervek szerint az alsó-ausztriai Gleiss uradalmára terhelte volna,¹⁸ de végül inkább morvaországi Brumov (Brumow) birtokot választotta. 1714. július 11-én a morvaországi tartományi táblától (*Landtafel*) kérte az adósság betáblázását.¹⁹ Erről Bohn viceprovinciális július 13-án Koháryt is értesítette.²⁰

JÓVÁHAGYÁSOK

A csábrági alapítólevelet elküldték Rómába is, ahol az éppen Genovában vizitáló Andreas Boschi (a S. Sebastiano) generális helyett április 14-én római helyettese, Joannes Chrysostomus Salistri (a S. Paulo) állította ki a megerősítő dekrétumot.²¹ Ezt egy Kohárynak szóló köszönőlevéllel együtt május 5-én küldte Magyarország-

tandem Nitriam 6. aprilis reversus est: Adventus et discessus nostrorum, 1705-1739, 1775-1777: PMKL, Acta domus Nitriensis (II.5), Lib. 3, p. 155. – HDKecsk, I, pp. 13-15. Vö. DEMKA, *Historia*, 16-18.

¹⁴ Kollonich Zsigmond levele Bohn E.-nak, Vác, 1714. ápr. (a levél Bohn március 26-án, Csábrágról kelt levelére válaszul): PMKL, APHV, For. 26 (Vacium), Fasc. 1, N° 1. Vö. JUNKER, *Kecskemét*, 13; NYERS, *Kecskemét*, 6.

¹⁵ Koháry I. levelei Bohn E.-nak, Csábrág, 1714. febr. 27. és ápr. 6.: PMKL, APHV, For. 12, Fasc. 1, N° 1.

¹⁶ HDKecsk, I, p. 15.

¹⁷ HDKecsk, I, pp. 15-16. DEMKA, *Historia*, 16-18.

¹⁸ PMKL, APHV, For. 54 (Obligatoriales), Fasc. 3, N° 1/ F-G.

¹⁹ Uo, N° 1/E. – „*elocata per nostros patres ... Comiti a Rozenbergh ... in bonis ejusdem Domini Comititis Brumoviensibus in Moravia*”: Status residentiae Kecskemétiensis (összeállította Majthényi Domonkos superior), 1717: AGSP, Reg. Prov. 55B, Domus Kecskemétiensis, N° 3. – Brumov a magyar határ közelében feküdt, akkoriban az Orsini-Rosenberg és az Illésházy családoknak is volt benne részbirtoka (vö. ERNYEY József, *Morvaország magyar urai*, in Turul 1925, 12-13). Az éves kamatok fizetési kötelezettsége így később Illésházy Józsefé lett, majd 1755-ben a tőkét pesti piarista rendháznál helyezték el. Lásd a rendház 1736, 1751. és 1759. évi *status domusait*: PMKL, KeRLR, Fasc. 3; PMKL, APHV, Divisio III (Status domorum), Fasc. 12.

²⁰ VASS, Elenchus, p. 80.

²¹ VASS, Elenchus, pp. 2, 9.

ra, és Bohn vicepronciálisnak írt levelében is örömét fejezte ki aziránt, hogy „*Főtisztelendőséged előmozdítja a Magyarországi Provincia fejlődését, amelyhez főképpen még az szükséges, hogy nőjön alkalmas tagjainak száma*”.²² Ezek a levelek azonban „*a levélhordók gondatlansága*” miatt elvesztek, így július 28-án Salistri újból elküldte őket Privigyére,²³ ahonnan az eredeti dekrétumot a viceprovinciális augusztus 17-én Kohárynak továbbította.²⁴

Az alapításhoz szükséges királyi jóváhagyást Koháry a szeptemberre összehívott országgyűlés alkalmával szeretne volna megszerezni. Ezzel kapcsolatban 1714. július 24-én arról írt a viceprovinciálisnak, hogy kérvényét könnyebben beadhatná, ha azon alkalommal valamelyik Kecskemétre küldendő piarista is jelen lenne. Ugyanebből a célból augusztus 4-i levelében Mattyasovszky László-féle nyitrai alapítólevél királyi jóváhagyásának másolatát kérte Bohntól. Úgy tervezte ugyanis, – és erre a viceprovinciális ígéretet is tett – hogy a királyi jóváhagyás után a piaristák már 1714 októberében Kecskemétre költöznek, és november elején megkezdhetik az első tanévet.²⁵

Ez a menetrend azonban csak terv maradt. Egyrészt ugyanis talán Koháry is jobbnak látta, hogy csak a teljes összeg kifizetése után szerzi meg alapítványához a királyi jóváhagyást, másrészt pedig a piaristáknak is gondjai támadtak a Kecskemétre küldendő rendtagok tekintetében. 1714 októberében ugyanis Kollonich váci püspök is alapítványt tett egy székvárosában működő piarista kollégium föllállítására, amelynek elfogadását a rend igen fontosnak tartotta, de kevés megfelelő, magyarul jól beszélő tagja volt. „*Versengett bennük a félelem,*” – írta később Demka Sándor – „*hogy egy ilyen előkelő helyet, egy püspöki székhelyet elszalasztanak, és az aggodalom, hogyan fognak azonnali áthelyezésre embereket találni*”. Így tehát a Kecskemétre kiszemelt előjáró, Zajkányi Lénárd 1714 őszétől Vácott lett superior.²⁶

Helyére az előkelő családból származó Majthényi Domonkos (a Matre Dei) került, ám ő 1714 őszén nem Kecskemétre utazott, hanem – ha hihetünk Kácsor Keresztély elbeszélésének – a pozsonyi országgyűlésre, ahol látogatásának az lett az eredménye, hogy (nyilván az időközben, október 15-én országbíróvá kinevezett Koháry támogatásának is köszönhetően) megszületett a rend honosításáról szóló (1715. évi 102.) törvénycikk.²⁷

²² AGSP, Reg. Gen, vol. 145, f. 679. Vö. SÁNTHA, *Magyarországi*, 27, 161. jegyzet.

²³ AGSP, Reg. Gen, vol. 146, ff. 44-45. Vö. SÁNTHA, *Magyarországi*, 27, 161. jegyzet.

²⁴ VASS, *Elenchus*, p. 80.

²⁵ Koháry I. levelei Bohn E.-nak, Csábrág, 1714. júl. 24. és aug. 4.: PMKL, APHV, For. 12, Fasc 1, N° 1. – A nyitrai alapítás királyi jóváhagyásának szövege nem jutott el Koháryhoz, mert azt 1715. jan. 8-án ismét kérte (uo.), és Kubránszky László (a S. Joanne) nyitrai piarista rektor január 29-én küldte meg neki (VASS, *Elenchus*, p. 80).

²⁶ „... *timor de amissione tam nobilis loci, sedis episcopalis, et metus de congruis saltem subjectis eo ordinandis concertant*”: HDKecsk, I, p. 17. Vö. DEMKA, *Historia*, 18-19. – Ld. még: KOLTAI András, *A váci piarista kollégium alapítása*, in Váci Piarista Gimnázium Évkönyve 2003/2004, 9-17.

²⁷ KÁCSOR, *Historiae*, pp. 299-300. Vö. FRIEDREICH Endre, *A veszprémi Szent Anna-kápolna története 1727-1907*, Veszprém, 1907, 10. Uő, *Kácsor Keresztély élete*, Bp, 1909, 51. – A szentgyörgyi rendház krónikája szerint (Státny archiv v Bratislave, Pobočka Modra, Piaristi v Svätom Jure, Úradné knihy, n° 1, p. 94) azonban a honosítás ügyét nem Majthényi, Hanem

Az országgyűlés alatt, 1715. január 10-én Koháry egyúttal kifizette Joseph Dietrich (a S. Georgio) bécsi piarista rektornak az ígért alapítványhoz hiányzó tízezer forintot is,²⁸ amelyet szintén Rosenberg-Orsininál helyeztek el, méghozzá pontosan egy évvel az első 20 ezer forintos összeg átadása után.²⁹

A teljes alapítvány kifizetésével egyidejűleg, január 10-én Pozsonyban elkészült a végleges alapítólevél, amelyet a viceprovinciális is aláírt (2. sz. függelék). Ez a korábbi csábrági alapítólevélből – sorrendi változtatások mellett – annyiban tért el, hogy benne immár nem csak az alapítványi összeg kétharmadának, hanem egészének kifizetése szerepelt, és ennek megfelelően nem esett szó Koháry végrendeletéről és további kötelezettségeiről sem.

Az új alapítólevél kiállítása után, 1715. január 12-én Bohn viceprovinciális Privigyéről – Koháry kifejezett kérésére – ismét kérte a generálistól a kecskeméti alapítás jóváhagyását. Rómában azonban az új alapítólevélről vagy nem kaptak értesítést, vagy nem vettek tudomást, mert február 2-án a generális és asszisztensei arról bocsátottak ki hivatalos iratot, hogy bár az 1714. március 26-án kelt csábrági alapítólevél megerősítése a távollévő generális nevében június 28-án jogszerűen megtörtént, most azt mégis újból jóváhagyják, Koháryra és családjára számára pedig mennyei áldásért imádkoznak.³⁰

A PIARISTÁK KECSKEMÉTEN

Eközben 1715. január 27-én elindultak Nyitráról Kecskemétre az első piaristák, Majthényi Dmonkos, Kovácsovics Pál (a S. Petro) és Bieliczky Ágoston (a S. Leopoldo).³¹ Távozásuk előtt a nyitrai rendházban reggeli közben Szent Pál apostolnak a milétosziakhoz szóló búcsúbeszédét olvasták föl a katedráról, amelyben arról van szó, hogy „nem látjátok többé az én orcámat” (ApCsel 20,38). Demka Sándor, a kecskeméti rendház későbbi krónikása, aki maga is jelen volt, krónikájában megjegyezte, hogy az olvasmány, mint prófécia valóra vált, mert Majthényi 1718-ban

Hrdovicz György (a S. Michaelle) szentgyörgyi rektor intézte. Eszerint az ügyről 1715. febr. 23-án született döntés, amikor Majthényi már egy hónapja Kecskeméten volt (lásd alább).

²⁸ VASS, Elenchus, pp. 2 (tévesen 1714-es évszámmal), 9. Koháry I. levelei Bohn E.-nak, Pozsony, 1715. jan. 8.: PMKL, APHV, For. 12, Fasc 1, N° 1.

²⁹ HDKecsk, I, p. 16. – Az alapítvány elhelyezésének pontos dátumait nem őrizték meg a források, és Demka Sándor is egymásnak ellentmondó adatokat közölt krónikájában. Az első 20 ezer forintos részlet letételét 1714 áprilisára, Bohn kecskeméti utazása utánra tette (HDKecsk, I, p. 15), majd a második részlet elhelyezéséről azt írta, hogy az egy évvel az első részlet után, 1714-ben[!] történt („*residua decem millia assignata reperit, et praedicto Comiti Rosenberg eadem die pro anno sequenti scilicet 1714[!] ... allocavit*”: p. 16.), végül arról írt, hogy a piaristák 1714 decemberében már a teljes összeg után kaptak kamatot, 1800 forintot (p. 18).

³⁰ VASS, Elenchus, pp. 2, 9. AGSP, Reg. Gen. 26, ff. 111-112. Vö. SÁNTHA, *Magyarországi*, 27, 161. jegyzet.

³¹ „[1715. jan. 27.] *aliverunt ex mandato P. Viceprovincialis Nitria Kecskemetinum P. Dominicus a Matre Dei, P. Paulus a S. Petro et Fr. Augustinus clericus pro primo incolatu*”: *Adventus et discessus nostrorum, 1705-1739, 1775-1777*: PMKL, Acta domus Nitriensis (II.5), Lib 3, p. 156. – Demka Sándor szerint csak Majthényi és Bieliczky indultak Nyitráról, Kovácsovics Vácott csatlakozott hozzájuk (HDKecsk, I, pp. 18-19).

Kecskeméten hunyt el, tehát tényleg nem látta többé nyitrai rendtársait.³²

Az utazók első nap csak a Nyitrával szomszédos Cabajig mentek, ahonnan Majthényi rokonai, Gellért Imre és János, valamint Majthényi Lőrinc kísérték őket Kecskemétig. Váctól már Bajthay István jószágigazgató gondoskodott róluk. Kecskeméten a városházán fogadták őket a város előkelői, köztük a ferencesek és a református prédikátorok is. Ideiglenes szállásul megkapták a Mária Kongregáció házát, amely a városházától délre (nagyjából a mai színház helyén) állt. Néhány napig a város nyújtott nekik teljes ellátást, sőt saját gazdaságuk megalapításához borjút és ökröket is ígértek.³³ A piarista iskolát február 21-én nyitották meg a város katolikus elemi iskolájának épületében (a ferences kolostor mellett).³⁴ Hivatalos beiktatásuk 1715. március 6-án volt.³⁵

Mivel a piaristáknak természetesen saját templomuk sem volt, Berkes András váci püspöki helynök és a helyi ferences plébános, Sisto Atanáz engedélyével ideiglenesen két kápolnát kaptak használatra: a Homoki (Kisboldogasszony) kápolnát (a mai Kápolna utca elején), és a ferences templomtól északra, annak kerítésén belül álló Szent Mihály temetőkápolnát, utóbbit azért, „hogya az ifjúságnak közelebb isteni szolgálatra való alkalmatossága az iskolához lehessen” (4. sz. függelék).³⁶

Ezután került sor végül az alapítólevél királyi jóváhagyására, amelyet III. Károly 1715. május 13-én írt alá (3. sz. függelék). A privilegiális formában kiállított oklevél elkészültéről Illésházy Miklós kancellár május 16-án értesítette Koháry Istvánt,³⁷ aki azt Bohn Euszták viceprovinciálisnak adatta át. Az erről készült elismervény 1715. augusztus 11-én Privigyén kelt.³⁸ Az oklevelet ettől kezdve egészen máig a magyarországi piarista rendtartomány levéltárában őrzik Privigyén, Nyitrán, majd Pesten.

FÜGGELÉK

1.

*Koháry István alapítólevél-tervezete a kecskeméti piarista kollégium számára
(„csábrági alapítólevél”)
[1714. március 26.]*

LELŐHELY: PMKL, APHV, For. 12, Fasc 1, N° 2 (dátum és hitelesítés nélkül, melléklete Koháry

³² HDKecsk, I, p. 18-19.

³³ HDKecsk, I, p. 19-20. A Mária Kongregáció házána helyéről: JUNKER, *Kecskemét*, 13.

³⁴ HDKecsk, I, pp. 21; vö. DEMKA, *Historia*, 21. Catalogus studiosae juventutis Scholas Pias frequentantis, 1715–1729/1730: egykor a kecskeméti gimnázium levéltárában, jelenleg lap-pang. Vö. JUNKER, *Kecskemét*, 13-14. VÉKONY, *Koháry*, 48-49. NYERS, *Kecskemét*, 5-6.

³⁵ „Ingressus primus noster est factus anno 1715. 6. martii cum solita introductione et installatione”: Status residentiae Kecskemétiensis (öszeállította Majthényi Domonkos superior), 1717: AGSP, Reg. Prov. 55B, Domus Kecskemétiensis, N° 3.

³⁶ Mindkét kápolnát lebontották a 19. század elején. Vö. ENTZ Géza–GENTHON István–SZAPPANOS Jenő, *Kecskemét*, Bp, 1961 (Városképek – műemlékek), 46.

³⁷ VASS, *Elenchus*, p. 80.

³⁸ VASS, *Elenchus*, pp. 2, 9. Ld. még Koháry I. leveleit Bohn E.-nak, Csábrág, 1715. júl. 23. és aug. 9.: PMKL, APHV, For. 12, Fasc 1, N° 1.

István eredeti kérvénye Kollonich Zsigmond váci püspöknek, hátlapján Kollonich és Keresztély Ágost primás válaszaival, Nagyszombat, 1713. dec. 26.). Dátumát ld. Andreas Boschi generális 1715. febr. 2-án kelt megerősítő levelében (AGSP, Reg. Gen. 26, ff. 111-112; vö. SÁNTHA, *Magyarországi*, 27, 161. jegyzet).

MÁSOLATAI: 1. HDKecsk, I: PMKL, KeRLR, Lib. 1, pp. 8-11 (Demka Sándor másolata, 1750). – 2. Instrumentum primævum foundationis: PMKL, KeRLR, Lib. 2, pp. 1-5.

NYOMTATOTT KIADÁSA: JUNKER, *Kecskemét*, 6-9 (az 1. másolat alapján).

MAGYAR FORDÍTÁSA: Tóth György, 1910 (PMKL, KeRLR, Fasc. 1, N° 8) kiegészítésével Koltai András. – További, pontatlanabb fordítása: DEMKA, *Historia*, 13-16.

Comes Stephanus Koháry notum facio tenore præsentium significando quibus expedit universis.

Quod posteaquam innumera ab Omnipotende Deo decursu annorum totius vitæ meæ accepta beneficia, pia et grata recogitassem, et recoluissem memoria, ut ea, quæ a Divina Maies-tate gratis accepi devota mente fructuose ac salutariter dispensare valeam, in testamento meo consensus regii vigore de bonis meis per divinam dispositionem acquisitis condito, Sacro Ordini Clericorum Regularium Pauperum Matris Dei Scholarum Piarum eo fine triginta mille florenos Rhenenses legaverim, ut laudem et gloriam Dei Omnipotentis, honorem Deiparæ Virginis Mariæ, augmentumque et propagationem Sanctæ Matris Romano-Catholicæ Ecclesiæ, ac bonum proximi, præsertim in erudienda iuventute in oppido Kecskeméth nuncupato, inque comitatu Pesthiensi existente et habito, teneantur iuxta professionis suæ institutum promovere.

Tametsi vero per constitutum meum hæredem, dominosque testamenti mei executores præmentionatæ foundationis meæ effectuationem omnino sperare possem, nihilominus, quo idem sacer ordo tempestivius secundum intentum meum in prædictum oppidum inducatur adhuc in vivis existens, obtento præviæ ab Illustrissimo et Reverendissimo Domino Ordinario Dioecetano

Gróf Koháry István jelen sorokkal tudtára adom mindazoknak, akiket illet.

Miután a Mindenható Istentől eddigi életem esztendőinek során nyert megszámlálhatatlan kegyes jótéteményre kegyesen és hálásan gondolok és emlékezek, hogy ezeket, amelyeket az Isteni Felségtől kegyesen kaptam, megfontolt elmével, gyümölcsözően és üdvösen elhelyezhessem, az isteni szándékból hozzám jutott javaimról készült, királyi jóváhagyással megerősített végrendeletemben a Kegyes Iskolák Isten Anyjáról nevezett Szegény Szabályozott Papjai Szent Rendjének harmincezer rénes forintot hagytam azzal a céllal, hogy a Mindenható Isten dicséretét és dicsőségét, az Istenszüdő Szűz Mária tisztetét, a Római Katolikus Anyaszentegyház terjedését és gyarapodását, valamint felebarátaink javát, legkiváltképpen pedig az ifjúság nevelését a Pest vármegyében fekvő Kecskemét városában, köteles legyen saját intézményének hivatása szerint előmozdítani.

Jóllehet kijelölt örökösöm és a végrendeletemet végrehajtó urak által teljes joggal remélhetem alapítványom megvalósulását, de hogy ugyanezen szent rend a szándékom szerintinél korábban, még életemben letelepedjen a mondott városba, – miután már előzőleg a Méltóságos és Főtisztelendő Egyházmegyei Ordinárius Úrtól kegyes hozzájárulást nyertem, amelyhez hoz-

gratioso indultu, atque Eminentissimi ac Serenissimi Domini Domini Metropolitanæ Strigoniensis superveniente approbationis confirmatione et paterna benedictione, ab infra verbotenus præsentibus quoque inserta, eidem sacro ordini animo bene deliberato, et consilio præmaturo in antecessum viginti mille florenos Rhenenses deposui, ea accordata, et per sacrum ordinem acceptata modalitate sub insertis sequentibus conditionibus:

Et primo quidem, ut præfati sacri ordinis in oppidum Kecskeméth inductionis, meis, successorumque meorum, ac aliorum etiam eiusdem oppidi compossessorum, prout et eiusdem oppidi civium et incolarum, signanter vero respectu decimarum, educillorum, hisque similium iuribus nullatenus præiudicet.

Secundo. Idem sacer ordo, sine omni præiudicio Patrum Franciscanorum in oppido Kecskeméth existentium, et parochiam quoque ibidem administrantium, iuxta Illustrissimi ac Reverendissimi Dioecesani, Domini Episcopi Vaciensis, eiusdemque in spiritualibus vicarii, eatenus ordinationem et dispositionem sese accomodare, divinaque peragere non intermittat.

Tertio. Prælibatus sacer ordo in antecessum per me depositorum viginti mille florenorum Rhenensium summam, quam proxime fieri poterit, extra Regnum Hungariæ, in Austria, vel aliis Suae Maiestatis Sacratissime hæreditariis provinciis, a iurato christiani nominis hoste remotioribus, bellorumque tumultibus minus obnoxiiis, sufficienti cum securitate ad sex per centum investire, censumque annualem partim in loco prædicti oppidi Kecskeméth iam exciso et assignato ad collegium et templum sub titulo Sanctissimæ et Individuæ Trinitatis et patrocinio

zárult az Főmagasságú és Fenséges Esztergomi Érsek Úr jóváhagyó megerősítése és atyai áldása, amelyek alább jelen oklevélbe is szóról szóra beillesztettek – ugyanannak a szent rendnek jól megfontolt lélekkel és érett elhatározással, előre húszezer rénes forintot tettem le azzal összhangban, és a szent rend által elfogadott módon, az alább jelzett föltételekkel:

Először pedig, hogy az említett szent rendnek Kecskemét városában való megtelepítése sem nekem, sem utódaimnak, sem ugyanazon város más birtokosainak, sem ugyanazon város polgárainak és lakóinak a jogait egyáltalán ne sértse, különösen ami a dézs-mákat, kocsmákat és ezekhez hasonlókat illeti.

Másodszor. Ugyanezen szent rend anélkül, hogy hátrányt okozna a Kecskemét városában lakó, és ugyanott a plébániai teendőket végző ferences atyáknak, alkalmazkodjon a Főmagasságú és Főtisztelendő Váci Püspöknek és az ő helynökének rendelkezéseihez és intézkedéseihez, az isteni szolgálat végzését pedig el ne mulasszák.

Harmadszor. Az említett szent rend az előre általam letett húszezer rénes forintnyi összeget, amilyen hamar csak tehetik, Magyarországon kívül, Ausztriában vagy Ófelsege más örökös tartományaiban, a keresztény név esküdt ellenségétől távolabb fekvőkben és a háborúk zajától kevésbé veszélyeztetettekben, kellő biztonságban hat százalékos kamatra elhelyezni, az évi kamatot pedig részben a Kecskemét városában már kimért és kijelölt helyen építendő kollégiumra, a Legszenőbb és Oszthatatlan Háromság címe és az Istenszülő Szűz pártfogása alatt emelen-

Deiparæ Virginis ædificandum, erigendasque scholas convertere; partim vero inducendorum suorum religiosorum, ibidemque pro erudienda iuventute commorandorum intertentionem impendere, ac in erectis scholis, ut præmissum esset, iuxta suæ professionis institutum, et præcipuum intentum meum, iuventutem tam præfati oppidi, quam externam eo adventitiam docere, inque virtutibus potissimum et bonis moribus instruere ac erudire teneatur sitque obligatus.

Quarto. Deinceps autem triginta mille florenorum Rhenensium testamentaliter legatorum, siquidem viginti millia effective iam deposuissem, ex residuis decem millibus florenis, quantum summam eidem sacro ordini vita mea superstite ipsemet exolvero, tanta summa in defalcationem residuorum decem mille florenorum imputatur, et acceptatur, ac per me deposita eiusmodi summa ad instar iam prævio modo depositorum viginti mille florenos, sufficienti cum cautela elocetur, eiusdemque census annualis semper modalitate prædeclarata impendantur.

Quinto. Ubi vero testamento legata triginta mille florenorum summa Deo adiuvante per me, aut per constitutum hæredem meum, vel executores testamenti mei, ex integro et plenarie exoluta fuerit, nulla mihi, aut successoribus meis supersit ad alia præstanda obligatio. Verum plenarie depositæ ac sufficienti cum securitate modo prædeclarato investitæ triginta mille florenorum Rhenensium summæ, annuali ex censu teneatur successive sacer ordo collegium, templum, una cum scholis, ut iam præattactum esset, erigere, et in erectis scholis iuxta institutum eiusdem sacræ religionis, meumque præcipuum intentum erudiendæ iuventutis studia docendo continuare.

dő templomra, és a felállítandó iskolára fordítani, részben pedig a betelepítendő és ott az ifjúság nevelését végző szerzeteseinek ellátására költeni, továbbá a felállított iskolában – mint előrebocsátott – intézményük hivatása és legfőbb szándékom szerint mind a fent nevezett városnak ifjúságát, mind az odaseregülő idegeneket tanítani, főleg az erényekben és a jó erkölcsökben képezni és nevelni tartozzon és legyen köteles.

Negyedszer. Ezután pedig a végrendeletileg hagyott harmincezer rénes forintból, ha húszszet már ténylegesen le is tettem, tízezer forint marad, amely összeget ezen szent rendnek, ha életem még tart, saját magam fizetek ki, addig pedig azt az összeget a tízezer forint levonásával számítsák és vegyék, ha pedig majd leteszem ezt az összeget, akkor a már korábban letett húszszet forinthez hasonlóan, szükséges elővigyázatossággal helyezték el, és annak éves kamatát mindig a fent jelzett módon használják föl.

Ötödször. Miután pedig a végrendeletileg hagyott harmincezer forintos összeget Isten segítségével én, vagy kijelölt örökösöm, vagy végrendeletem végrehajtói teljesen és hiánytalanul kifizetik, ne terheljen semmiféle egyéb kötelezettség sem engem, sem utódaimat. Hanem a teljesen kifizetett és a fent említett módon, kellő biztonsággal befektetett harmincezer rénes forintnyi összeg éves kamatából köteles a szent rend kollégiumot, templomot, és iskolát emelni, továbbá az elkészült iskolában ugyanezen szent rend intézményének hivatása és legfőbb szándékom szerint az ifjúságot folyamatosan tudományokra tanítani.

Sexto. Prædictus sacer ordo præ-declaratam foundationem meam siquidem acceptaverit, et nomine Reverendissimi Patris Generalis sui, ac totius sacri ordinis, medio Reverendissimi Patris Eustachii a Sanctissima Trinitate, eiusdem ordinis per Hungariam præpositi vice provincialis et collegii Prividiensis rectoris, sese spontanee ac benevole super eo obligavit, quod pro me, veluti prædicti collegii fundatore, proque animabus progenitorum et consanguineorum meorum, singulis diebus ante et post obitum meum, unum lectum sacrum, ita quidem, ut illis diebus, quibus Ecclesia pro nigro colore utitur, collecta solummodo cum commemoratione fiat; me vero mortuo, in anniversario obitus mei die, unum cantatum missæ sacrificium idem sacer ordo in perpetuum celebrari pro certo curabit, id ipsum sacrum ordinem secundum ultronee factam obligationem effectui daturum firmiter omnino mihi persuasum habeo.

Septimo demum. Hæc mea fundatio soli collegio Kecskemethiensi deserviat, neque ad alia collegia trahi, aut applicari possit, excepto eo, quod si fortassis, aut ob bellum Turcicum, aut vero alias intervenientes insuperabiles difficultates nullo modo ibidem subsistere possent; in tali casu iuxta Regni Hungariæ primatis et archi-episcopi Strigoniensis dispositionem in Hungaria, aliquo in oppido, vel civitate ipsorum instituto convenienti loco, in quo nimirum æquivalentem fructum facere possent; per eosdem occupato, deinceps quoque hac mea fundatione fruantur; si vero indicto casu eiusmodi convenientem locum accipere nollent, tunc præmentionatus archi-episcopus Strigoniensis, eotum affuturus antelatum foundationem meam habeat auctoritatem et obligationem convertendi ad

Hatodszor. Az említett szent rend a fent jelzett alapítványt elfogadta, és a Főtisztelendő Generális Atya és az egész szent rend nevében, a Szentháromságról nevezett Főtisztelendő Euszták atya, ugyanezen rend magyarországi viceprovinciálisa, egyben a privigyei kollégium rektora közvetítésével magát önként és jóakarattal kötelezte, hogy a rend értem, mint az említett kollégium alapítójáért, valamint őseim és rokonaim lelkiüdvéért halálom előtt és után naponta egy csendes szentmisét mondjon, úgy, hogy azokon a napokon, amikor az Egyház fekete színt használ, csak a könyörgésben emlékezzenek meg rólam; elhunytam után pedig, halálom évfordulóján ugyanezen szent rend egy énekes mise végzéséről gondoskodjon; erősen meg vagyok győződve arról, hogy a szent rend eme önként vállalt kötelezettséget teljesíteni fogja.

Hetedszer végül. Ez az alapítvány nyom csakis a kecskeméti kollégium céljait szolgálja, más kollégiumra nem fordítható, és át nem ruházható, kivéve ha esetleg a török háború vagy más közbejött kikerülhetetlen akadályok miatt ott semmilyen módon nem maradhatna meg; ez esetben Magyarország primásának, az esztergomi érseknek intézkedése szerint Magyarország más városába vagy helységébe, az intézménynek megfelelő helyre telepíthető, ahol hasonló hasznot hozhat; ha áttelepednek, az alapítványt ott is élvezze, ha pedig az illetén megfelelő helyet elfogadni nem akarják, az említett esztergomi érsek felhatalmaztatik, hogy ez említett alapítványomat más kegyes célra fordítsa, amely hasonlóképpen Isten tiszteletét mozditja elő, de lelkemért, valamint őseim és rokonaim

alios pios usus, unde æqualis Dei cultus proveniat, et pro anima mea, animabusque progenitorum meorum et consanguineorum per præfatum sacrum ordinem supra declarata modalitate obligata sanctissima missæ sacrificia in perpetuum celebrentur.

His itaque conditionibus per prælibatum sacrum ordinem sponte et benevole acceptatis, atque ad observationem et effectuandum effectuationem eodem sacro ordine semet sancte obstringente et obligante, hanc piam foundationem ad maiorem Dei gloriam, Immaculatæ et Intemeratæ Virginis Mariæ in coelos assumptæ, totiusque triumphantis Ecclesiæ honorem, militantis vero augmentum et propagationem effectui mancipari cupio, ac per Suam Maiestatem Sacratissimam, qua regem Hungariæ apostolicum, supremam eiusdem auctoritate confirmare procurabo. Hæredem vero meum testamentaliter constitutum, eisdemque successoribus et hæredes obligo, quatenus eandem foundationem meam, per se, suosque in perpetuum firmam, stabilem ac inviolatam servant, tueantur, atque defendant.

In cuius rei memoriam, firmitatemque perpetuam, præsentis litteras meas ob vulneratam dextram manu aliena subscriptas, sigillo vero meo munitas et roboratas prælibato Sacro Ordini Scholarum Piarum extradandas duxi et concedendas.

Actum [Csábrág]³⁹ etc.

lelki üdvéért az említett szent rend által a fent jelzett módon elvállalt szentmiseáldozatok örök időkre végeztesse.

Miután tehát ezen feltételeket az előbb említett szent rend önként és jóakarattal elfogadta, valamint annak megtartására és a teljesítendő teljesítésére ugyanaz a szent rend magát esküvel kötötte és kötelezte, ezen kegyes alapítványomat az Isten nagyobb dicsőségére, a mennyekbe fölvelt Szeplőtelen és Makulátlan Szűz Mária és az egész diadalmas Egyház tiszteletére, a küzdőnek pedig gyarapítására és terjesztésére óhajtom fordítani, és gondom lesz rá, hogy Őfelsége, mint Magyarország apostoli királya, legfelsőbb jóváhagyásával megerősítse. Végreendeleileg kijelölt örökösömet, valamint az ő utódait pedig kötelezem, hogy ezen alapítványomat ők maguk és övéik örökké szilárdan, épen és sértetlenül őrizték, gyamolítsák és védelmezzék.

Ennek emlékeztére és örök bizonyságára jelen leveletem, melyet jobb kezem sérülése miatt idegen kéz írt alá, saját pecsétemmel ellátva és megerősítve az említett Kegyes Iskolák Szent Rendjének átadni és átengedni határoztam.

Kelt [Csábrágon].

³⁹ A közlésünk alapjául szolgáló iraton sem hely, sem dátum nem szerepel. A kecskeméti rendházi levéltár köteteiben található másolatokban (1. és 2. sz. másolatok) azonban megtalálható „Csábrág”, mint a keltezés helye, és ez olvasható Andreas Boschi generális 1715. febr. 2-án kelt megerősítő levelében is (AGSP, Reg. Gen. 26, ff. 111-112; vö. SÁNTHA, *Magyarországi*, 27, 161. jegyzet).

Indultum ordinarii erga porrectam
instantiam, et Eminentissimi
Metropolitæ confirmatio.⁴⁰

Instantiam hanc, utpote in propagatione cultus Divini et incremento orthodoxæ religionis fundatam cum gaudio lubens approbo, et Illustrissimo Domino omnem necessariam facultatem, qua ordinarius impertior, eidem pro felici effectu suæ piæ intentionis ex corde desiderans a Remunatore Supremo continuam divinarum gratiarum affluentiam.

Datum Tyrnaviæ, 26. decembris 1713.

Sigismundus Comes Kollonits
episcopus Vaciensis mp.

Quamquam introsertam piam foundationem Dominus Ordinarius Dioecesis autoritate sua iam plene ratificaverit, nihilominus tum ad ipsius Domini Comiti Fundatoris instantiam, tum vero Domini Ordinarii requisitionem, devotum zelum hunc non modo laudamus, verum etiam ad maiorem Dei gloriam, et Domini Fundatoris uberius solatium, foundationem hanc autoritate etiam nostra archiepiscopali metropolitana approbamus et confirmamus, paternamque benedictionem nostram libenter et plene impertimur.

Signatum Tyrnaviæ, 26. octobris 1713.

Cardinalis de Saxonia,
archiepiscopus Strigoniensis mp.

Ordináriusi engedély a benyújtott kérvény alapján, valamint a Főmagasságú Metropolita megerősítése

Ezt a kérvényt, mint amely az Isteni tisztelet terjesztését és az igaz hit növekedését szolgálja, örömmel és szívesen jóváhagyom, és Nagyságos Uramnak, mint ordinárius minden szükséges engedélyt megadok, sőt kegyes szándékának sikeres megvalósításához szívből kívánom, hogy a Legfőbb Ajándékozó folyamatosan árássa rá isteni kegyelmét.

Kelt Nagyszombatban, 1713. december 26-án.

Gróf Kollonich Zsigmond
váci püspök sk.

Jóllehet az ideillesztett kegyes alapítványt a Megyéspüspök Úr tekintélye már teljes mértékben jóváhagyta, mégis mind ama Alapító Gróf Úr kérésére, mind pedig az Ordinárius Úr kívánságára, eme áhítatos buzgalmat nem csak dicsérjük, hanem Isten nagyobb dicsőségére és az Alapító Gróf Úr nagyobb örömére ezen alapítványt érseki és metropolitai hatalmunkkal is jóváhagyjuk és megerősítjük, valamint szívesen és örömmel részesítjük atyai áldásunkban.

Kelt Nagyszombatban, 1713. december 26-án.

Szászországi bíboros,
esztergomi érsek sk.

⁴⁰ Az alábbi püspöki és prímási engedélyek a közlésünk alapjául szolgáló iraton másolatban szerepelnek, de emellett az irathoz csatolva eredeti példányuk is megtalálható. Ezért szövegeket az eredetiek alapján közlöm.

2.

Koháry István alapítványt tesz a kecskeméti piarista kollégium számára („pozsonyi alapítólevél”)

Pozsony, 1715. január 10.

LELŐHELY: Eredeti példánya nem ismert, szövegét a 3. sz. iratban található átirása alapján közlöm.

MAGYAR FORDÍTÁSA: Tóth György, 1910 (PMKL, KeRLR, Fasc. 1, N° 8) nyomán Koltai András.

– További, pontatlanabb fordítása: DEMKA, *Historia*, 23-24.

Comes Stephanus Koháry de Csábrágh et Szittnya notum facio tenore præsentium significando quibus expedit universis.

Quod posteaquam innumera ab Omnipotente Deo decursu annorum totius vitæ meæ accepta beneficia, pia et grata recogitassem, et recoluissem memoria, ut ea quæ a Divina Maiestate gratis accepi, devota mente, fructuose, ac salutariter dispensare valeam, Sacro Ordini Clericorum Regularium Matris Dei Scholarum Piarum, animo bene deliberato, et consilio præmaturo, ea accordata, et per sacrum ordinem acceptata modalitate, ideo, ac eo fine triginta mille florenos Rheneneses deposui, et assignavi, ut idem sacer ordo laudem et gloriam Dei Omnipotentis, honorem Deiparæ Virginis Mariæ augmentumque, et propagationem Sanctissimæ Matris Romano-Catholicæ Ecclesiæ, ac bonum proximi, præsertim in erudienda iuventute in oppido Kecskemét nuncupato, inque Comitatu Pestiensis existente et habito, eatenus obtento prævie ab Illustrissimo et Reverendissimo Domino Ordinario Diecoesano[!] gratioso indultu, atque Eminentissimi, ac Serenissimi Domini Domini Metropolitæ Strigoniensis superveniente approbationis confirmatione et paterna benedictione, ab infra verbotenus præsentibus quoque inserta, teneatur iuxta professionis suæ in-

Csábrági és szitnyai gróf Koháry István jelen sorokkal tudtára adom mindazoknak, akiket illet.

Miután a Mindenható Istentől eddigi életem esztendőinek során nyert megszámlálhatatlan kegyes jótéteményre kegyesen és hálásan gondolok, és emlékezek, hogy ezeket, amelyeket az Isteni Felségtől kegyesen kaptam, megfontolt elmével, gyümölcsözően és üdvösen elhelyezhessem, a Kegyes Iskolák Isten Anyjáról nevezett Szegény Szabályozott Papjai Szent Rendjének jól megfontolt lélekkel és érett elhatározással, azzal összhangban, és a szent rend által elfogadott módon, harmincezer rénes forintot tettem le és utaltam ki azon célból, hogy ez a szent rend a Mindenható Isten dicséretét és dicsőségét, az Istenszült Szűz Mária tiszteletét, a Római Katolikus Anyaszentegyház terjedését és gyarapodását, valamint felebarátaink javát, legkiváltképpen pedig az ifjúság nevelését a Pest vármegyében fekvő Kecskemét városában – miután már előzőleg a Méltóságos és Főtisztelendő Egyházmegyei Ordinárius Úrtól kegyes hozzájárulást nyertem, amelyhez hozzájárult a Főmagasságú és Fenséges Esztergomi Érsek Úr jóváhagyó megerősítése és atyai áldása, amelyek alább jelen oklevélbe is szóról szóra be lettek illesztve⁴¹ – köteles legyen saját intéz-

⁴¹ Ez a mondatrész a „csábrági alapítólevélből” (1. sz. irat) kerülhetett át ide, de tévesen,

stitutum sub insertis sequentibus conditionibus promovere.

Et primo quidem, ut praelibatus sacer ordo praespecificatam triginta mille florenorum summam iam plenarie depositam, et assignatam, sufficienti cum securitate extra Regnum Hungariae, in Austria vel aliis Sue Maiestatis Sacratissimae haereditariis provinciis, a iurato Christiani nominis hoste remotioribus, bellorumque tumultibus minus obnoxii, ad sex per centum investire, censumque annualem partim in loco praedicti oppidi Kecskemét iam exciso et assignato successive ad collegium et templum sub titulo Sanctissimae et Individuae Trinitatis et patrocinio Deiparae Virginis aedificandum, erigendasque scholas convertere; partim vero in praementionatum oppidum inductorum, ac inducendorum suorum religiosorum, ibidemque pro erudienda iuventute commorandorum ad intertentionem impendere, ac in erectis scholis, ut praemissum esset, iuxta professionis suae institutum, et praecipuum intentum meum, iuventutem tam praefati oppidi, quam externam eo adventitiam docere, inque virtutibus potissimum et bonis moribus instruere ac erudire, iuventutisque praetactae studia docendo continuare teneatur, sitque obligatus, nulla vero amplius mihi, aut successoribus meis supersit ad alia praestanda obligatio.

Secundo. Idem sacer ordo, sine omni praepiudicio Patrum Franciscanorum in oppido Kecskemeth existentium, et parochiam ibidem administrantium, iuxta Illustrissimi ac Reverendissimi Dioecesani Domini Episcopi Vacienensis, eiusdemque in spiritualibus vicarii,

ményének hivatása szerint előmozdítani az alább jelzett föltételekkel:

És pedig először, hogy az említett szent rend az előbb részletezett, már teljesen kifizetett és kellő biztosítékkal letett és kiutalt harmincezer forintnyi összeget kellő biztonságban Magyarországon kívül, Ausztriában vagy Ófelsége más örökös tartományaiban, a keresztény név esküdt ellenségétől távolabb fekvőkben és a háborúk zajától kevésbé veszélyeztetettekben hat százalékos kamatra elhelyezni, az évi kamatot pedig részben a Kecskemét városában már kimért és kijelölt helyen folytatólagosan építendő kollégiumra, a Legszentebb Oszthatatlan Háromság címe és az Istenszülő Szűz pártfogása alatt emelendő templomra, és a felállítandó iskolára fordítani, részben pedig az említett városba betelepített és betelepítendő és ott az ifjúság nevelését végző szerzeteseinek ellátására költeni, továbbá a felállított iskolában – mint előrebocsátott – intézményük hivatása és legfőbb szándékom szerint mind a fent nevezett városnak ifjúságát, mind az odaseregülő idegeneket tanítani, főleg az erényekben és a jó erkölcsökben képezni és nevelni, valamint a szóban forgó ifjúságot folyamatosan tudományokra tanítani tartozzon és legyen köteles, azonban sem nekem, sem utódaimnak semmiféle más kötelezettséget nem kell teljesítenünk.

Másodszor. Ugyanezen szent rend anélkül, hogy hátrányt okozna a Kecskemét városában lakó, és ugyanott a plébániai teendőket végző ferences atyáknak, alkalmazkodjon a Főmagaságú és Főtisztelendő Váci Püspöknek és az ő helynökének rendelkezéseihez

mert a „pozsonyi alapítólevél” (2. sz. irat) már nem tartalmazza a püspöki és primási jóváhagyások szövegét.

eatenus ordinationem et dispositionem sese accomodare, divinaque peragere non intermittat.

Tertio quidem, ut præfati sacri ordinis in oppidum Kecskemeth inductione, meis, successorumque meorum, ac aliorum etiam eiusdem oppidi compositorum, prout et eiusdem oppidi civium, et incolarum, signanter vero respectu decimarum, macellorum, educilorum, hisque similium iuribus nullatenus præiudicet.

Quarto. Prædeclaratam fundationem meam siquidem prædictus sacer ordo acceptavit, et nomine Reverendissimi Patris Generalis sui, ac totius sacri ordinis, medio Reverendissimi Patris Eustachii a Sanctissima Trinitate, eiusdem ordinis per Hungariam præpositi vice-provincialis et collegii Prividiensis rectoris, sese spontanee ac benevole super eo obligavit, quod pro me, veluti prædicti collegii fundatore, proque animabus progenitorum et consanguineorum meorum singulis diebus ante et post obitum meum, unum lectum sacrum, ita quidem, ut illis diebus, quibus Ecclesia pro nigro colore utitur, collecta solummodo cum commemoratione fiat; me vero emortuo, in anniversario obitus mei die, unum cantatum missæ sacrificium idem sacer ordo in perpetuum celebrari pro certo curabit; id ipsum sacrum ordinem secundum ultronee factam obligationem effectui daturum, firmiter omnino mihi persuasum habeo.

Quinto. Hæc mea fundatio soli collegio Kecskemétiensi deserviat, neque ad alia collegia trahi, aut applicari possit, excepto eo, quod si fortassis aut ob bellum Turcicum, aut vero alias intervenientes insuperabiles difficultates nullo modo ibidem subsistere possent; in tali casu iuxta Regni Hungariæ primatis et archi-episcopi Strigoniensis

és intézkedéseihez, az isteni szolgálat végzését pedig el ne mulasszák.

Harmadszor pedig, hogy az említett szent rendnek Kecskemét városában való megtelepítése sem nekem, sem utódaimnak, sem ugyanazon város birtokosainak, sem ugyanazon város polgárainak és lakóinak a jogait egyáltalán ne sértse, különösen ami a dézmákat, mézárszékeket, kocsmákat és ezekhez hasonlókat illeti.

Negyedszer. A fent jelzett alapítványt az említett szent rend elfogadta, és a Főtisztelendő Generális Atya valamint az egész szent rend nevében a Szentháromságról nevezett Főtisztelendő Euszták atya, ugyanezen rend magyarországi viceprovinciális, egyben a privigyei kollégium rektora közvetítésével magát önként és jóakarattal kötelezte, hogy értem, mint az említett kollégium alapítójáért, valamint őseim és rokonaim lelkiüdvéért halálom előtt és után naponta egy csendes szentmisét mondjanak, úgy, hogy azokon a napokon, amikor fekete színt használ az Egyház, csak a könyörgésben emlékezzenek meg rólam; halálom után pedig, halálom évfordulóján ugyanezen szent rend egy énekes mise végzéséről gondoskodjon; erősen megvagyok győződve arról, hogy a szent rend eme önként vállalt kötelezettséget teljesíteni fogja.

Ötödször. Ezen alapítványom csakis a kecskeméti kollégium céljait szolgálja, más kollégiumra nem fordítható, és át nem ruházható, kivéve ha esetleg a török háború vagy más közbejött kikerülhetetlen akadályok miatt ott semmilyen módon nem maradhatna meg; ez esetben Magyarország primásának, az esztergomi érseknek intézkedése sze-

dispositionem in Hungaria aliquo in oppido, vel civitate ipsorum instituto convenienti loco, in quo nimirum æquivalentem fructum facere possent; per eosdem occupato, deinceps quoque hac mea fundatione fruuntur, si vero indicto casu eiusmodi convenientem locum accipere nollent, tunc præmentatus archi-episcopus Strigoniensis, eotum affuturus antelatum fundationem meam habeat authoritatem et obligationem convertendi in alios pios usus, unde æqualis Dei cultus proveniat, et pro anima mea, animabusque progenitorum et consanguineorum meorum per præfatum sacrum ordinem supra declarata modalitate obligata sanctissima missæ sacrificia in perpetuum celebrentur.

His itaque conditionibus per prælibatum sacrum ordinem sponte et benevole acceptatis, atque ad observationem et effectuatorum effectuationem eodem sacro ordine semet sancte obstringente et obligante, hanc piam fundationem ad maiorem Dei gloriam, Immaculatæ et Intemeratæ Virginis Mariæ in coelos assumptæ, totiusque triumphantis Ecclesiæ honorem, militantis vero augmentum, et propagationem effectui mancipari cupio, ac per Suam Maiestatem Sacratissimam, qua regem Hungariæ apostolicum, supremam eius authoritate confirmare procurabo. Hæredem vero meum testamentaliter constitutum, eisdemque successores et hæredes obligo, quatenus eandem fundationem meam, per se, suosque in perpetuum firmam, stabilem ac inviolatam servant, tueantur, atque defendant.

In cuius rei memoriam, firmitatemque perpetuam, præsentis litteras meas ob vulneratam dextram manu aliena subscriptas, sigillo vero meo munitas et roboratas prælibato Sacro Ordini Pia-

rint Magyarország más városába vagy helységébe, az intézménynek megfelelő helyre telepíthető, ahol hasonló hasznót hozhat; ha áttelepednek, az alapítványt ott is élvezzék, ha pedig az ilyen megfelelő helyet elfogadni nem akarják, az említett esztergomi érsek felhatalmaztatik, hogy ez említett alapítványomat más kegyes célra fordítsa, amely hasonlóképpen Isten tiszteletét mozdítja elő, de lelkemért, valamint őseim és rokonaim lelki üdvéért az említett szent rend által a fent jelzett módon elvállalt szentmiseáldozatok örök időkre végeztessenek.

Miután tehát ezen föltételeket az előbb említett szent rend önként és jóakaratóan elfogadta, valamint annak megtartására és a teljesítendő teljesítésére ugyanaz a szent rend magát esküvel kötötte és kötelezte, ezen kegyes alapítványomat az Isten nagyobb dicsőségére, a mennyekbe fölvelt Szeplőtelen és Makulátlan Szűz Mária és az egész diadalmas Egyház tiszteletére, a küzdőnek pedig gyarapítására és terjesztésére óhajtom fordítani, és gondom lesz rá, hogy Őfelsége, mint Magyarország apostoli királya, legfelsőbb jóváhagyásával megerősítse. Végrendeletemmel kijelölt örökösömet, valamint az ő utódait pedig kötelezem, hogy ezen alapítványomat ők maguk és övéik örökké szilárdan, épen és sértetlenül őrizték, gyámolítsák és védelmezzék.

Ennek emlékeztére és örök bizonyosságára jelen levelemet, melyet jobb kezem sérülése miatt idegen kéz írt alá, saját pecsétemmel ellátva és megerősítve az említett Kegyes Iskolák

rum Scholarum extradandas duxi et concedendas.

Actum Posonii, die decima januarii, anno millesimo septingentesimo decimo quinto.

Comes Stephanus Koháry
ob vulneratam dextram manu aliena
L.S.

Eustachius a Sanctissima Trinitate,
Scholarum Piarum per Hungariam
præpositus viceprovincialis

L.S.

Szent Rendjének átadni és átengedni határoztam.

Kelt Pozsonyban, január 10-én, az 1715. évben.

Gróf Koháry István,
jobbjának sérülése miatt más kezével
P. H.

A Szentháromságról nevezett Euszták,
a Kegyes Iskolák magyarországi
viceprovinciális

P. H.

3.

III. Károly király jóváhagyja Koháry István alapítványát a kecskeméti piarista kollégium számára

Laxenburg 1715. május 13.

LELŐHELY: PMKL, APHV, Diplomata foundationum, N° 12. A lap alján kancelláriai jegyzet: „Conformatio et consensus super fundatione Patrum Piarum Scholarum, per Comitem Stephanum Koháry iudeicem curiæ regiæ, in oppido Kecskeméth facta”.

MÁSOLATAI: 1. MNL OL, A 57, 31. kötet, ff. 19-21. – 2. MNL OL, Magyar Kamara Archívuma, Liber collationum (E 229), liber 4, pp. 189-193. – 3. Historia domus Kecskemétiensis I: PMKL, KeRLR, Lib. 1, pp. 23-29 (Demka Sándor másolata, 1750). – 4. Instrumentum primævum fundationis: PMKL, KeRLR, Lib. 2, pp. 6-11. – 5. PMKL, APHV, For. 12, Fasc 1, N° 3 („ex transumpto, cuius originale in Archivo Venerabilo Archi-Capituli Strigoniensis asservatur, desumpta”, Kecskemét város bírójának és esküdtjeinek hitelesítésével, Kecskemét, 1767. ápr. 5). – 6. Uo. (18. századi másolat). – 7. Uo. (18. századi másolat). – 8. PMKL, KeRLR, Fasc. 1, N° 1 (18. századi másolat). – 9. Váci Püspöki és Káptalani Levéltár, Váci Püspöki Hivatal iratai, Egyházkormányzati iratok (A.1.a), Religiosi in specie, Fasc. 2. (másolat, 1785). – 10. „Paria litterarum fundationalium, prout hæc a superioribus domorum fide integra exhibita sunt”, 1802: Kalocsai Főegyházmegyei Levéltár, Kalocsai Érseki Hivatal, Egyházkormányzati iratok (I.1.a), Iskolai, Piaristák, pp. 70-75. – 11. PMKL, KeRLR, Régi levéltár, Fasc 1, N° 8 (Tóth György gimn. igazgató az 5. sz. másolatról, magyar fordításával, Dömötör János kir. közjegyző hitelesítésével, Kecskemét, 1910. szept. 25.). – 12. Egykor több 18. századi másolata volt a Koháry-Coburg család szentantali levéltárában. Vö. VASS, Elenchus, pp. 2, 49, 80.

NYOMTATOTT KIADÁSAI: 1. WEISER, Fridericus SJ, *A katholikusk iskolaügy Magyarországon*, II: *Litteræ authenticæ, exhibentes origines scholarum Hungariæ, quas pro informanda juventute post cladem ad Mohács viri catholici condiderunt et dotarunt, reges apostolici confirmarunt*, Fasc. 3, pars 1, Colocæ, 1885, 98-109 (az 1. sz. másolat alapján, jegyzeteiben Kecskemét történetéről és Koháry életéről). – 2. JUNKER, *Kecskemét*, 10-12. – 3. VÉKONY, *Koháry*, 59-64.

MAGYAR FORDÍTÁSA: Tóth György, 1910 (11. sz. másolat) nyomán Koltai András. – Másik fordítása (pontatlanságokkal): DEMKA, *Historia*: 22-25.

Nos Carolus Sextus Dei gratia electus Romanorum imperator semper augustus, ac Germaniæ, Hispaniarum, Hungariæ, Bohemiæ, Dalmatiæ, Croatiae, Slavoniæque rex, archidux Austriæ, dux Burgundiæ, Brabantiae, Styriæ, Carinthiæ, Carniolæ, marchio Morviæ, dux Luxemburgi, ac superioris et inferioris Silesiæ, Wiertherbergæ et Theckæ, princeps Sveviæ, comes Habsburgi, Tyrolis, Ferreti, Kyburgi et Goritiæ etc. Memoriam commendamus tenore præsentium quibus expedit universis.

Quod fidelis noster, nobis sincere dilectus Spectabilis et Magnificus Comes Stephanus Koháry de Csábrágh et Szittnya, iudex curiæ nostræ regiæ, comitatus Hontensis perpetuus supremus comes, et consiliarius noster actualis intimus exhibuerit, et præsentaverit nobis certas quasdam literas suas pro parte fidelium nostrorum religiosorum Sacri Ordinis Clericorum Regularium

Mi, Hatodik Károly, Isten kegyelméből a rómaiak választott, mindig dicső császára, Németország, Spanyolország, Magyarország, Csehország, Dalmácia, Horvátország és Szlavónia királya, Ausztria főhercege, Burgundia, Brabant, Stájerország, Karinthia, Krajna hercege, Morvaország érgrófja, Luxemburg, felső és alsó Szilézia, Württemberg, Teck és Svábföld hercege, Habsburg grófja, Tirol, Elzász, Kyburg, Görz grófja, stb. emlékeztül adjuk jelen sorok erejével mindenkinek, akit illet.

Hogy őszintén kedvelt hívünk, tekintetes és nagyságos császári és szitnyai gróf Koháry István országbírónk, Hont megye örökös főispánja és valóságos belső titkos tanácsosunk kiállított, és bemutatott egy bizonyos alapítólevelet, hűséges szerzeteseinknek, a [Kegyess] Iskolák Isten Anyjáról nevezett Szegény Szabályozott Klerikusainak Szent Rendje részére, amelyet –

Pauperum Matris Dei Scholarum[!] [Piarum] foundationales, post nonnullarum infrascriptarum conditionum et obligationum per modofatum sacrum ordinem medio religiosi Patris Eustachii a Sanctissima Trinitate præpositi per Hungariam vice-provincialis, ac etiam ipsiusmet totius præfati ordinis Patris Generalis nomine factam acceptationem, suo modo concinnatas, et in stylum redactas, ac sub dato in libera et regia civitate nostra Pisoniensi die decima mensis januarii anni nunc currentis infrascripti emanatas, manu quidem aliena ob vulneratam eiusdem dextram subscriptas, proprio tamen, et annulari dicti comitis iudicis curiæ regiæ sigillo, prout et ex parte dicti ordinis propriæ antelati præpositi vice-provincialis manus subscriptione, ac officii sigillo communitas et roboratas.

Quibus mediantibus idem Comes Stephanus Koháry iudex curiæ nostræ regiæ implorata prævie, ac etiam obtenta a diecoesano[!], seu ordinario loci, fideli utpote nostro Reverendo Sigismundo e Comitibus Kollonich, qua episcopo Vaciensi approbatione, et necessaria eatenus facultate, ac insuper cognati quoque et amici nostri, nobis sincere dilecti Reverendissimi in Christi Patris, ac Serenissimi Ducis de Saxonia Christiani Augusti, Sanctæ Romanæ Ecclesiæ presbyteri cardinalis, archi-episcopi Strigoniensis, primatis dicti Regni nostri Hungariæ, legati nati, summi et secretarii cancellarii etc. qua archi-dieciesiani[!], et metropolitæ superinde confirmatione, paternaque benedictionis impertitione, pro supra-fati sacri ordini religiosus, erigendoque et extruendo successive ad rationem eorundem in oppido Kecskemét dicto, et comitatu Pestiensis existente habito sub titulo Sanctissimæ et Individuæ Trinitatis, ac patrocinio Deiparæ Vir-

miután annak néhány alább megírt föltételét és kötelezettségét a mondott szent rend a Legszentebb Szentháromságról nevezett Euszták atya magyarországi viceprovinciálison keresztül, a provinciális és az egész mondott rend generálisa nevében elfogadta – kellő módon megszerkesztve és írásba foglalva, Pozsony szabad királyi városunkban, folyó év január 10-i keltezésével bocsátott ki, és amelyet a fent nevezett gróf jobb kezének sérülése miatt idegen kéz írt alá, de a mondott gróf saját országbírói pecsétgyűrűjével lett ellátva, a mondott rend részéről pedig a fent nevezett viceprovinciális aláírásával és hivatali pecsétjével ellátatott és megerősített.

Ennek segítségével ugyanezen gróf Koháry István országbíró már előbb közölte a megyéspüspöktől, azaz a helyi ordináriustól, tudniillik hívunktól Főtisztelendő gróf Kollonich Zsigmondtól, mint váci püspöktől jóváhagyását és szükséges engedélyét, azonfelül rokonunknak, és barátunknak, az őszintén kedvelt Krisztusban Főtisztelendő Atyának, Keresztély Ágostnak, Szászország fenséges hercegének, a Szent Római Egyház presbiter bíborosának, Esztergom érsekének, Magyarország primásának, született követnek, főkancellárnak stb. mint érseknek és metropolitának jóváhagyását és atyai áldását, hogy a fent említett szent rendnek Pest megyében, Kecskemét városában, a Szentséges és Oszthatatlan Háromság címére és a Szűz Istenanya védelme alatt kollégiumot, templomot és iskolát emeljen és építsen, amelyben ugyanis az oda telepítendő szent rend szerzetesei elsősorban a Mindenható Isten és az égbe fölvett

ginis collegio, templo, et scholis, quatenus nimirum inducendi illuc eiusdem sacri ordinis religiosi cultum præprimis, et gloriam Dei Omnipotentis, Immaculatæque et Intimeratæ Virginis Mariæ in coelos assumptæ, totiusque triumphantis Ecclesiæ honorem, militantis vero propagationem, et augmentum promovere, deinde vero iuxta professionis suæ institutum iuventutem tam loci illius, quam etiam adventitiam docere, in virtutibus, et bonis moribus instruere, ac erudire, studiaque docendo continuare teneantur, sintque obligati, aliisve piis, et salutaris de causis, ac motivis modis denique formis, et conditionibus et præmentio-natus literis foundationalibus uberius, ac specificatim denotatis, et expressis, perque memoratum præpositum provincialem[!], ut præattactum est, nomine etiam totius sacri ordinis spontanee, ac benevole acceptatis, triginta millium florenorum Rhenensium summam pro prænotata fundatione ordinasse; imo eandem summam repetito sacro ordini effective deposuisse, et exolverisse. Idem vero sacer ordo de præattacta triginta florenorum summa iam plenarie contentatus ad universas conditiones, et obligationes in memoratis litteris foundationalibus uberius expressis, prævio modo acceptatas, observatas et effectuandas semet in perpetuum obligatum reddidisse dignoscebatur, tenoris infrascripti.

Supplicatum itaque extitit Maiestati Nostræ nomine, et in persona præfati Comitæ Stephani Koháry de dicta Csábrág et Szittnya iudicis curiæ nostræ regiæ debita cum instantia humillime, quatenus Nos præattactas litteras ipsius fundationales modo prævio confectas, et emanatas, omniaque, et singula in iisdem contenta, ratas, gratas, et accepta habentes, lit-

Szeplőtelen Szűz Mária dicsőségét, továbbá az egész diadalmaskodó Egyház tisztességét, a küzdőnek pedig terjesztését és növelését mozdítják elő, azon túl pedig saját intézményük hivatása a helybeli és a máshonnan jött ifjúságot tanítják, az erényekben és jó erkölcsökben oktatják, és nevelik, és kötelesek fenntartani a tudományok tanítását, és legyenek erre kötelezve más kegyes és üdvös okoknál és indokoknál fogva, amelyek a fent említett alapítólevélben bővebben és részletesen jelezve vannak, és amelyet a fent említett provinciális, mint említve volt, az egész szent rend nevében önként és jóakaratúlag elfogadott, és amelyben a jelzett alapítványhoz harmincezer rénes forintnyi összeg rendeltetett, sőt a már többször említett szent rendnek már valóban átadatott és kifizettetett. Ugyanezen szent rend pedig a fent említett harmincezer forintnyi összeggel teljesen megelégedvén, az említett alapítólevélben felsorolt föltételekhez és kötelezettségekhez, azoknak elfogadásához, mindenkor megtartásához és teljesítéséhez hozzájárult, az alábbiak szerint.

Tehát a Felségünkhöz csábrági és szitnyai gróf Koháry István országbíró nevében és személyében legalázatosabban benyújtott kérelmet, hogy mi az említett módon megírt és kiállított alapítólevélét és minden abban foglaltakat érvényesen és kegyesen fogadjuk el, helyezzük és írássuk privilegiális levelünkbe, apostoli király tekintélyünkkel elfogadjuk, jóváhagyjuk, megerősítjük

terisque nostris privilegialibus inseri, et inscribi facientes, apostolico-regia autoritate nostra acceptare, approbare, roborare, et ratificare, et pro antelatis repetiti sacri ordinis Clericorum Regularium Pauperum Matris Dei Scolarum[!] [Piarum] religiosis in præfato oppido Kecskemét modalitate præmissa fundatis, et consequenter pro tot eorundem ordine in perpetuum valituras gratiose confirmare, ac benignum etiam regium superinde consensum nostrum præbere dignamur.

Quarum quidem litterarum fundationum verbalis continentia sequitur hunc modum:

[*Lásd a 2. számú iratot.*]

Nos itaque pro solita nostra in Deum pietate, et solerti in universis iis, quæ ad maiorem cultus divini promotionem, et orthodoxæ Romano-Catholicæ fidei propagationem, religiosorumque ordinum, quorum devotus ad Deum fusis, et fundendis precibus, ac suffragiis fausta, et felicia suscepti regiminis gubernacula nos habituros pie confidimus. Incrementum conferre, aut quidpiam monenti addere possent, magis, magisque ampliandis, dilatandis, stabiliendis cura, et sollicitudine, humillima etiam repetiti comitis Stephani Koháry de præfata Csábrág, et Szittnya supplicatione nostræ modo quo supra facta Maiestati Regiæ benignitate exaudita, clementer et admissa præmemoratas ipsius litteras fundationales prævio modo confectas, et emanatas, non abrasas, non cancellatas, nec in aliqua sui parte suspectas, verum omni prorsus vitio, et suspitione carentes, præsentibusque literis nostris privilegialibus de verbo ad verbum sine diminutione et augmento aliquali insertas et inscriptas, quoas omnes earundem continentias, clausulas, conditiones et articulos ratas, gratas, et acceptas

és véglegesítjük, úgy, hogy a fent említett [Kegyes] Iskolák Isten Anyjáról nevezett Szegény Szabályozott Klerikusainak Szent Rendje számára Kecskemét városában, a megjelölt módokkal tett alapítást az egész rend számára örök időkre szóló érvénnyel kegyelmesen megerősítjük, és kegyes királyi hozzájárulásunkat adjuk.

Az alapítólevél szó szerinti tartalma itt következik ezen a módon:

[*Lásd a 2. számú iratot.*]

Mi tehát az Isten iránti megszokott kegyességünknel fogva buzgólkodunk mindazokban, amelyek az isteni tisztelt előmozdítására, az igazhívő római katolikus hit terjesztésére, és a szerzetesrendek gyarapítására vonatkoznak, amelyekről kegyesen hisszük, hogy az Istenhez intézett és intézendő buzgó imádságaik és közbenjárásuk által kedvező és szerencsés lesz kormányzásunk. Mivel gondunk és vigyázásunk van arra, hogy ha bármely alkalom kínálkozik fejlesztésükre vagy növelésükre, minél inkább bővítsük, nagyobítsuk és megerősítsük, az említett csábrági és szittnyai gróf Koháry István Felségünkhöz az említett módon benyújtott alázatos kérelmét is kegyesen meghallgatva, sőt kegyelmesen elfogadva, az ő fent említett, és az említett módon befejezett, kiadott, törlés és vakarás nélküli alapító levelét, mely egyetlen részében sem gyanús, sőt minden hiba és tévedés nélküli, jelen privilegialis levelünkbe szóról szóra minden csorbítás, minden hozzáadás nélkül behelyeztük és beírtuk, miáltal annak egész tartalmát, záradékát, feltevéleit és pontjait érvényesen és elfo-

habentes prædeclarata apostolico-regia autoritate nostra acceptavimus, approbavimus, roboravimus, ratificavimus, ac pro sæpèfatis religiosis Sacri Ordinis Clericorum Regularium Pauperum Matris Dei in annotato oppido Kecskemét præinserta modalitate fundatis, consequenterque toto eorum Ordine in perpetuum valituras gratiose confirmavimus, ac benignum etiam regium superinde consensum nostrum præbui-
mus. Imo acceptamus, approbamus, roboramus, ratificamus, et confirmamus, benignumque pariter consensum nostrum præbemus, et assensum. Salvo iure alieno.

Harum nostrarum secreto maiori sigillo nostro, quo ut rex Hungariæ útmur impendenti communitarum vigore, et testimonio litterarum.

Datum per manus fidelis nostri nobis sincere dilecti Spectabilis ac Magnifici Comitis Nicolai Illésházi de eadem hæreditarii in Trenchin, eiusdemque nominis, prout et Liptoviensis comitatum perpetui supremi comitis, actualis intimi consiliarii nostri, et per Hungariam aulæ nostræ cancellarii, in castro nostro Laxemburgh, die decima tertia mensi maii, anno Domini millesimo septingentesimo decimo quinto, regnorum nostrorum Romani quarto, Hispaniarum duodecimo, Hungariæ vero, Bohemiæ, et reliquorum anno quinto.

Carolus mp.

Comes Nicolaus Illésházy mp.

Ladislaus Hunyadi mp.

gadottan, kinyilvánított apostoli királyi tekintélyünkkel elfogadjuk, helyeseljük, megerősítjük és jóváhagyjuk, és a gyakran előhozott, Isten Anyjáról nevezett Szegény Szabályozott Klerikusok Kecskemét városában az előírt módokkal letelepített Szent Rendjének ottlétét örök időkre szívesen megerősítjük, és azonfelül királyi jóváhagyásunkat adjuk, sőt elfogadjuk, helyben hagyjuk, megerősítjük, véglegesítjük és hasonlóképpen kegyes jóváhagyásunkat adjuk és nyújtjuk, mások sérelme nélkül.

Ezen oklevelünkön megerősítésül és tanúságul titkos nagyobb pecsétünk függ, melyet mint Magyarország királya használunk.

Kelt hűség és kedvelt hívünk, Tekintetes és Nagyságos Gróf Illésházy Miklós, Trencsén megye örökös, valamint Liptó megye főispánja, valóságos belső titkos tanácsosunk, valamint magyar udvari kancellárunk keze által, laxenburgi kastélyunkban, az Úrnak 1715. esztendejében május hó 13-án, római királyságunk negyedik, spanyolországi uralkodásunk tizenkettedik, a magyarországinak, csehországinak és a többinek pedig ötödik évében.

Károly sk.

Gróf Illésházy Miklós sk.

Hunyadi László sk.

4.

*Kovács György, a kecskeméti katolikus egyházközség gondnoka és az esküdtek átadják a piaristáknak a Boldogasszony (Homoki) kápolnát és a Szent Mihály kápolnát felszerelésükkel együtt
Kecskemét, 1715. április*

LELŐHELY: PMKL, KeRLR, Fasc. 1, N° 2.

Mi alább megírtak praesentibus recognoscáljuk, hogy Méltóságos Kolonics Sigmond váci püspök és Méltóságos Gróf Kohári István iudex curiae kegyelmes uraink önagságok intimációjokból, amely Boldogságos Szűz Mária kápolnáját tisztelendő pater piarista atyáink uraiméknak rendelte ad interim, míg őkegyelmek isteni szolgálatra való alkalmatosságot szerezhhetnek, vagyis templomot építhetnek, Tekéntetes Váci Præpost és Vicarius Berkes András urunk őkegyelme [consensusával] azon kápolnát őkegyelmeknek cedáltuk egy aranyas ezüst kehellyel paténástúl, ismét egy viola szénű casulával s annak stólájával és manipulusával és más ugyanazon kápolnához tartozandó kevés oltári apparamentomokkal.

Mivel pedig mi az plébániához tartozandó iskolát ugyan fent titulált váci præpost és vicarius urunk őkegyelme és mostani plébánus Tisztelendő Pater Athanasius Sisto atyánk őkegyelme consensusokkal említett tiszt. pater piarista uraiméknak engedték pro tempore, hogy az ifiúságnak közelebb isteni szolgálatra való alkalmatossága az iskolához lehessen, ugyanaz plébániához tartozandó Dicsőséges Szent Mihály Archangyal kápolnáját is egy aranyas kehellyel paténa nélkül, ismét egy viola szénű casulával s annak stólájával és manipulusával s más ugyanazon kápolnához tartozandó oltári apparamentomokkal ugyanaz megírtaknak consensusából őkegyelmeknek engedték oly conditio alatt, hogy midőn őkegyelmek isteni szolgálatra való alkalmatosságot, vagyis templomot, ahhoz való szükséges állapotokkal, amellet tanításra való alkalmatosságot is szerezhhetnek, mindezeket őkegyelmek és successori őkegyelmek tartozzanak manumittálni, és az plébániának resignálni minden controversia és exceptio nélkül. Kinek is nagyobb bizonyására két exemplár lévén conficiálva, ezt adjuk mi már említett tisztelendő pater piarista uraiméknak közönséges pecsétünkkel muniálván. Kecskeméten die [____] ⁴² apr. anno Domini 1715.

NB. Az feljebb megírt paténa nem az Boldoságos Szűz Mária kápolnájához tartozandó, hanem Sz. Mihály kápolnájához, amint az inscriptió megmutatja.

Georgius Kovács
procurator Ecclesiae Romano Catholicae Kecskemetiensis
cum suis jurassoribus

⁴² A napi dátum helye üresen maradt.